

«Εκπαιδεύοντας καμηλοπαρδαλάρια σε έναν κόσμο τσακαλιών: Η επικοινωνία δίχως βία σε παιδιά νηπιαγωγείου»

**Εισηγήτριες:
Γκαλδανίδου Ελένη
Μαντάκου Σταυρούλα**

ΘΕΩΡΙΑ

Η επικοινωνία δίχως βία (ΕΔΒ) είναι μια μέθοδος στην οποία χρησιμοποιούμε ένα συγκεκριμένο τρόπο σκέψης και έκφρασης, ώστε να λύνουμε τις συγκρούσεις μας με ειρηνικό τρόπο.

Η επικοινωνία δίχως βία (ΕΔΒ) βασίζεται στις αρχές της μη-βίας . Δημιουργήθηκε από τον Marshall Rosenberg, ο οποίος εμπνεύστηκε αυτή τη μέθοδο από τις αρχές του ψυχολόγου Carl Rogers.

Η ΕΔΒ βασίζεται στην υπόθεση πως όλοι νιώθουμε, από τη φύση μας, τη συμπόνια και πως κάθε βίαιη πράξη – είτε λεκτική είτε σωματική – αποτελεί επίκτητη συμπεριφορά, η οποία συνήθως υποστηρίζεται από την περιρρέουσα κουλτούρα.

Η ΕΔΒ υποστηρίζει, επίσης, πως όλοι έχουμε κοινές βασικές ανθρώπινες ανάγκες και πως κάθε ενέργεια και δράση μας είναι μια στρατηγική για να καλύψουμε μία ή περισσότερες από τις ανάγκες αυτές.

Ο στόχος της ΕΔΒ είναι ο επαναπροσδιορισμός του τρόπου με τον οποίο εκφραζόμαστε, αλλά και του τρόπου με τον οποίο ακούμε τους άλλους. Αντί για τις αυτοματοποιημένες αντιδράσεις που χρησιμοποιούμε χωρίς να το καταλαβαίνουμε, οι λέξεις μας πλέον γίνονται συνειδητές και βασίζονται στο τι αντιλαμβανόμαστε, τι αισθανόμαστε και τι έχουμε ανάγκη.

Η χρήση της οδηγεί στην αυθεντική επικοινωνία, στην αύξηση της κατανόησης του εαυτού μας αλλά και των άλλων, στις ουσιαστικές σχέσεις και στην ειρηνική επίλυση των διαφορών.

Στο ταξίδι της ΕΔΒ, ο Marshall Rosenberg έχει ως βοηθούς 2 ζώακια: **Το Τσακάλι και την Καμηλοπαρδαλή.**

Το Τσακάλι είναι ζώο σαρκοφάγο, πονηρό και βίαιο, είναι αυτό που είμαστε όλοι μας κατά το μεγαλύτερο ποσοστό. Το Τσακάλι μιλάει “τσακαλίστικα”, την γλώσσα που μιλάμε τον περισσότερο καιρό. Το τσακάλι προσπαθεί με βίαιο τρόπο να πάρει αυτό που θέλει, έχοντας όπλα του τις ενοχές προς τους άλλους, την ντροπή, την τιμωρία, τον φόβο.

Δεν ζητάει αλλά απαιτεί. Η τσακαλίστικη γλώσσα προκαλεί δυσπιστία στους άλλους, επιπλέον βία από τους άλλους, προβλήματα στην επικοινωνία, μη οικιότητα, ψυχρότητα, συνεχόμενες εντάσεις, καχυποψία, σωματική βία. Υποφέρει κι όλα του φταίνει και δεν ξέρει

το γιατί. Πίσω από τα τσακαλίστικα κρύβονται ανάγκες τις οποίες λόγω της συσκότησης του δεν συνειδητοποιεί.

Η Καμηλοπάρδαλη είναι ζώο φυτοφάγο, άκακο, με την μεγαλύτερη καρδιά από όλα τα ζώα που ζουν στην στεριά. Η όραση και η ακοή του είναι πολύ αναπτυγμένες. Μιλάει καμηλοπαρδαλίστικα με βάση γεγονότα και όχι απόψεις, συναισθήματα, ανάγκες και αιτήματα. Αιτείται πράγματα, δεν απαιτεί, αποδέχεται την άρνηση στο αίτημά της. Όταν ζητά κάτι θέλει αυτός που το κάνει, να το κάνει επειδή το θέλει. Πάντα όταν είναι έτοιμη να ζητήσει κάτι, δεν σκέφτεται μόνο πως να θέσει ένα αίτημα αλλά σκέφτεται και ποιο θέλει να είναι το κίνητρο από τον άλλο για να το πράξει. Να το κάνει δηλαδή όχι επειδή φοβάται ότι η καμηλοπάρδαλη θα του κρατήσει μούτρα ή επειδή πιστεύει ότι θα εξαγοράσει τη συμπάθεια της. Μπορεί να εισπράξει άρνηση στο αίτημα της και να το αποδεχτεί γιατί ξέρει ότι μονό τότε είναι αίτημα και όχι απαίτηση.

Η καμηλοπάρδαλη είναι μη βίαιη αλλά όχι απαραίτητα συμπαθητική κι ευγενική.

Η γλώσσα του Τσακαλιού

Το Τσακάλι χρησιμοποιεί για να επικοινωνήσει:

α) **Ηθικολογικές κρίσεις:** υποδηλώνουμε ότι οι άλλοι κάνουν κάτι λάθος ή είναι κακοί επειδή δεν δρουν συμφώνα με τις δίκες μας αξίες.

β) **Συγκρίσεις:** έμμεση μορφή κρίσης και επίκρισης.

γ) **Μη αποδοχή ευθυνών :** ηθελημένα δεν αποδεχόμαστε ότι είμαστε υπεύθυνοι για τις σκέψεις μας, τα συναισθήματα και τις ενέργειες μας. Πρέπει πάντα να λέμε: “επιλεγω να...” και όχι “πρέπει να...” ή “είμαι αναγκασμένος να...”. Πάντα έχουμε επιλογές, μπορεί να μην μας αρέσουν, αλλά υπάρχουν.

δ) **Παραθέτοντας Επιθυμίες-Αιτήματα ως Απαιτήσεις:** είναι μη-βίαιο να έχουμε αιτήματα και επιθυμίες αλλά είναι βίαιο να έχουμε απαιτήσεις.

Η γλώσσα της Καμηλοπάρδαλης

Η καμηλοπάρδαλη χρησιμοποιεί για να επικοινωνήσει τα τέσσερα βήματα της ΕΔΒ:

α) **Παρατήρηση:** παρατηρούμε τι πραγματικά συμβαίνει σε μια κατάσταση. Η τέχνη είναι να εκφράσουμε τι παρατηρήσαμε, δηλαδή να περιγράψουμε το γεγονός χωρίς να το κρίνουμε, να το αξιολογήσουμε ή να το ερμηνεύσουμε.

β) **Συναισθήματα:** εκφράζουμε πως αισθανόμαστε όταν παρατηρούμε το συγκεκριμένο γεγονός.

γ) **Ανάγκες:** εκφράζουμε ποια ανάγκη είναι συνδεδεμένη με το συγκεκριμένο γεγονός και συναίσθημα.

δ) **Αιτήματα:** εκφράζουμε τι χρειαζόμαστε από τους άλλους να πράξουν.

Από την θεωρία στην πράξη και στην... τάξη!!!

Πώς μπορούμε όμως να εκπαιδεύσουμε παιδιά ηλικίας 4 έως 5 ετών ώστε να μιλούν την γλώσσα της καμηλοπάρδαλης δηλαδή τα καμηλοπαρδαλίστικα;

Έπρεπε να βρεθεί ένας απλός κατανοητός τρόπος που να τους κινήσει το ενδιαφέρον για να την μάθουν. Και η απάντηση ήρθε από λίγο μακριά.

Συγκεκριμένα από την λίμνη Νακούρου της Κένυας, στην Αφρική. Ένα πρωί ο επιστάτης του σχολείου, μας έφερε ένα δέμα από εκεί. Μέσα περιείχε ένα γράμμα και φωτογραφίες από το μέρος αυτό. Μια καμηλοπάρδαλη μας το έστειλε από την σαβάνα για να μας πει πως κάτι φοβερό συνέβει εκεί στην λίμνη Νακούρου που ζούσε με την οικογένειά της. Ένας κεραυνός έκαψε το νηπιαγωγείο της κόρης της, της Ζίβας και ψάχνει να βρεί καινούριο για να την στείλει. Βασική προϋπόθεση όμως είναι στο νηπιαγωγείο που θα πάει να μιλάνε τα καμηλοπαρδαλίστικα και όχι τα τσακαλίστικα όπως όλα τα άλλα σχολεία στα οποία είχε στείλει γράμματα. Μας ζητούσε να φιλοξενήσουμε την Ζίβα.

Αφού συζητήσαμε με τα παιδιά για το αν θέλουμε να έρθει στο νηπιαγωγείο μας, αποφασίσαμε να κάνουμε υπερεντατικά μαθήματα για να μάθουμε τα καμηλοπαρδαλίστικα, έτσι ώστε να μπορούμε να την φιλοξενήσουμε. Απαντήσαμε στην μαμά και της ανακοινώσαμε την απόφασή μας και ξεκινήσαμε.

Τις επόμενες επτά μέρες (7 μαθήματα), κάναμε στα παιδιά την θεωρία των τεσσάρων βημάτων συνοπτικά μέσα από βιωματικές ασκήσεις και μουσικοκινητικά παιχνίδια. Μάθαμε επίσης ένα τραγούδι, τον χορό της καμηλοπάρδαλης, σχετικό με τα 4 βήματα, για να τραγουδήσουμε και να χορέψουμε την ημέρα που θα έφτανε η Ζίβα. Το 5^ο βήμα: η ενσυναίσθηση, το ονομάσαμε “μυστικό”, και είπαμε ότι θα μας το μάθει η Ζίβα όταν έρθει.

Έφτασε λοιπόν η μέρα που θα ερχόταν η Ζίβα και ετοιμάσαμε ένα πάρτυ υποδοχής. Όταν αντίκρυσαν την Ζίβα και τα δώρα που μας είχε φέρει, μερικά παιδιά ενθουσιάστηκαν και κάποια άλλα αισθάνθηκαν απογοήτευση, βλέποντας απλά ένα κουκλάκι. Τους είπαμε τότε ότι η Ζίβα είναι λίγο διαφορετική, μπορεί να μην μιλάει, να μην κουνάει χέρια, πόδια, έχει όμως καρδιά και ψυχή, βλέπει, ακούει και αισθάνεται τα πάντα. Επίσης όποιος φοράει τα αυτιά της καμηλοπάρδαλης (ένα από τα δώρα που μας έφερε), μπορεί να την ακούει, να την καταλαβαίνει και να μιλάει την καμηλοπαρδαλίστικα γλώσσα.

Κάπως έτσι ξεκινάει η συμβίωση μας με την Ζίβα.

Έχει την γωνιά της μέσα στην τάξη, μας βοηθάει να μάθουμε όσο γίνεται καλύτερα την γλώσσα της, έχει συναισθήματα και ανάγκες και φυσικά εμείς την φροντίζουμε. Τα παιδιά την φιλοξενούν στο σπίτι τους γιατί δεν μπορεί να μένει μόνη της τα βράδια στο

νηπιαγωγείο και φωτογραφίζονται μαζί της και με τους γονείς τους σε διάφορες δραστηριότητες.

Η ζωή μας με τη Ζίβα

Τα παιδιά μαθαίνουν αναλυτικά τα βήματα της καμηλοπάρδαλης.

1.Το πρώτο βήμα στην γλώσσα της καμηλοπάρδαλης είναι η **“Παρατήρηση”** με λέξη κλειδί την λέξη: **βλέπω.**

Η καμηλοπάρδαλη παρατηρεί αντικειμενικά , δεν ερμηνεύει ή αξιολογεί, π.χ. το πάτωμα είναι βρώμικο / *το πάτωμα είναι καφέ από τις λάσπες.*

Ακούει πολύ καλά, δεν φαντάζεται πράγματα: σταμάτα να με κοροϊδεύεις / *θα ήθελα να σταματήσεις να με λες “μωρό μωρό.....”, είσαι όμορφη / έχεις γαλάζια μάτια που αρέσουν σε μένα.*

Έτσι και τα παιδιά μέσα από βιωματικές ασκήσεις και παιχνίδια μαθαίνουν να παρατηρούν αυτό που βλέπουν, που ακούν και που αντιλαμβάνονται με τις αισθήσεις τους και όχι αυτό που φαντάζονται.

2.Στο δεύτερο βήμα μαθαίνουμε για τα **“συναισθήματα”** με λέξη κλειδί την λέξη : **νιώθω.**

Σύμφωνα με τον Marshall Rosenberg είναι πολύ σημαντικά γιατί μας βοηθούν στην επιβίωση, στην προσαρμογή, στην αναπαραγωγή, στην αναγνώριση κινδύνου και μας βοηθούν να ορίσουμε ποιοί είμαστε.

Τα συναισθήματα είναι η έκφραση των αναγκών μας. Διηγούμαστε μία μικρή ιστορία για την λίμνη των συναισθημάτων που άλλαζε χρώματα γιατί στον βυθό της υπήρχαν διάφορες πολύτιμες πέτρες. Τα παιδιά δίνουν χρώματα στα συναισθήματα και στην συνέχεια ζωγραφίζουν την δική τους λίμνη των συναισθημάτων.

Επεξεργαζόμαστε πέντε βασικά συναισθήματα την χαρά, την λύπη, τον θυμό, τον φόβο και την αηδία. Δείχνουμε με τις εκφράσεις του προσώπου και με το σώμα μας τα διάφορα συναισθήματα και χορεύουμε με αντίστοιχη μουσική. Μαθαίνουμε να χρησιμοποιούμε την λέξη **αισθάνομαι.** Δεν υπάρχουν καλά και κακά συναισθήματα.

3.Στο τρίτο βήμα μαθαίνουμε τις **“ανάγκες”** με λέξη κλειδί την λέξη : **θέλω.**

Είναι πολύ σημαντικό να συνδέσουν το συναίσθημα με την ανάγκη τους ώστε να να μπορέσει αυτή να γίνει κατανοητή και να εκπληρωθεί. Μαθαίνουν την φράση: **έχω ανάγκη από...../ θα ήθελα.**

Επεξεργαζόμαστε 4 βασικές ανάγκες: την ασφάλεια, την αγάπη, τον σεβασμό και την αναγνώριση.

Η ασφάλεια και η αγάπη είναι οι πυλώνες των αναγκών και οι κινητήριες δυνάμεις για δράση.

Τα παιδιά μαθαίνουν να λένε ΟΧΙ αλλά και να το δείχνουν με το σώμα τους ώστε να είναι ασφαλείς. Όταν νιώθουμε ότι η ανάγκη μας για ασφάλεια απειλείται είναι πολύ σημαντικό να λέμε ΟΧΙ ΔΕΝ ΘΕΛΩ π.χ. όταν τους κοροϊδεύει ένα άλλο παιδί, τους παίρνει το παιχνίδι τους. Παράδειγμα δραστηριότητας: Δύο παιδιά σχηματίζουν με το σώμα τους ένα σπίτι, ένα τρίτο παιδί βρίσκεται μέσα στο σπίτι, ενώ ένα άλλο παιδί προσπαθεί να μπει μέσα. Το παιδί που βρίσκεται μέσα λέει ΟΧΙ και το δείχνει και με το σώμα του. Όταν ικανοποιείται η ανάγκη μας για **ΑΣΦΑΛΕΙΑ** μπορούμε να χαρούμε, να επικοινωνήσουμε και να ικανοποιήσουμε την ανάγκη μας για **ΑΓΑΠΗ**, η δεύτερη σημαντική ανάγκη. Η καμηλοπάρδαλη μαθαίνει στα παιδιά να εκφράζουν αυτό που τους αρέσει, μαθαίνουν να λένε ΝΑΙ στην ΑΓΑΠΗ και πόσο μεγάλη γίνεται η καρδιά τους.

Αναφερόμαστε στην ανάγκη για **ΣΕΒΑΣΜΟ**, η οποία είναι πολύ σημαντική για τα παιδιά και καθορίζει την ποιότητα της σχέσης.

Η ανάγκη για **ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ** ενισχύει την αυτοπεποίθησή τους. Τους λέμε ότι θα δουν έναν αγαπημένο φίλο και βλέπουν σε ένα κουτάκι που έχει μέσα έναν καθρέφτη, τον εαυτό τους και λένε κάτι που τους αρέσει στο πρόσωπο που είδαν. Φτιάχνουν ένα βραβείο για τον εαυτό τους, για πράγματα στα οποία είναι καλοί.

Τα παιδιά διδάσκονται τις ανάγκες μέσα από μια ιστορία. Η Ζίβα βάζει τα γυαλιά της και με τον μακρύ λαιμό της βουτά μέσα στην λίμνη Νακούρου. Βλέπει στον βυθό της χρωματιστές πέτρες που αντανakλούν τα χρώματά τους στην επιφάνεια της λίμνης.

4. Το τέταρτο βήμα είναι το “**αίτημα**” με λέξη κλειδί την λέξη: **ζητάω**. Τα παιδιά μαθαίνουν να ζητάνε αυτό που έχουν ανάγκη και να χρησιμοποιούν την λέξη **θέλω**, με ένα ρεαλιστικό τρόπο σύμφωνα με τις συνθήκες που έχουν εκείνη την στιγμή μπροστά τους και όχι με αυτό που ονειρεύονται ότι θα θέλανε (συμβιβασμός) π.χ. “για να ικανοποιηθεί η ανάγκη μου για αγάπη θα ήθελα να μου δώσεις μια αγκαλιά”.

Σημαντικό είναι να μάθουν να ζητάνε αυτό που θέλουν με την μορφή ερώτησης και όχι αυτό που δεν θέλουν. Θα πρέπει να κατανοήσουν ότι για να ικανοποιήσουμε μια ανάγκη μας χρειάζεται τις περισσότερες φορές οι άλλοι να μας δώσουν κάτι. Δεν είναι υποχρεωμένοι να το κάνουν, για τον λόγο αυτό τους ρωτάμε εάν θα ήθελαν να μας ικανοποιήσουν την ανάγκη μας π.χ. όταν είχα ανάγκη για μάθηση και συντροφιά, στο γράμμα σας ρωτούσε η μαμά: “θα θέλατε να δεχτείτε την Ζίβα στο σχολείο”; όταν έχω ανάγκη από αγάπη, ρωτάω: “θα ήθελες να μου χαϊδέψεις το κεφάλι”;

Εξέφρασαν λοιπόν τα αιτήματά τους προς τις δασκάλες, τη Ζίβα, τη διευθύντρια του νηπιαγωγείου και τον πρωθυπουργό διαχωρίζοντάς τα ανάλογα με το πρόσωπο που απευθύνονταν.

5. Το πέμπτο βήμα είναι το μυστικό βήμα, δηλαδή η “**ενσυναίσθηση**”. Τους εξηγούμε ότι με αυτό καταλαβαίνουμε πως αισθάνεται και ποιές ανάγκες έχει η μαμά, ο μπαμπάς, ο φίλος, η δασκάλα μας κ.α. Για να έχουμε την καλύτερη ενσυναίσθηση πρέπει να έχουμε τα μάτια και τα αυτιά της καμηλοπάρδαλης αλλά κυρίως μια μεγάλη καρδιά. Τα παιδιά ζωγραφίζουν μια καρδιά από χαρτόνι και την κρεμάνε με κορδέλα στο ύψος του θώρακα. Ο σκοπός της είναι η **σύνδεση**, η οποία μας επιτρέπει να κατανοήσουμε αυτό που ο άλλος

βιώνει. Θα μάθουν να ακούν και να βλέπουν τον άλλον, όχι να δίνουν λύση. Θα μάθουν να ρωτάνε π.χ. αισθάνεσαι φόβο, έχεις ανάγκη από ασφάλεια, θα ήθελες να σε αγκαλιάσω ;

ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Αφού ολοκληρώσουμε τα τέσσερα βήματα, στην αυλή μας θα τρυπώσει ένα τσακάλι που έχει συναισθήματα και ανάγκες και η Ζίβα καλείται να επικοινωνήσει μαζί του. Το τσακάλι είναι θυμωμένο και την κοροϊδεύει και δεν την παίζει.

Η καμηλοπάρδαλη θα εκπαιδεύσει τα παιδιά να μάθουν τις βασικές αρχές της διαμεσολάβησης/ επικοινωνίας, πώς να βάζει όρια, να καλλιεργεί την εμπιστοσύνη στους άλλους, να λέει συγνώμη αλλά και ευχαριστώ.

Στο τέλος θα οργανώσουμε μια γιορτή για να υποδεχτούμε την μαμά της Ζίβας που θα έρθει για να την πάρει και να επιστρέψουν στην σαβάνα. Εκεί θα τους απονεμηθούν και διπλώματα για την εκμάθηση της καμηλοπαρδαλίστικης γλώσσας.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Πώς ανταποκρίνονται τα παιδιά στην εκμάθηση της καμηλοπαρδαλίστικης γλώσσας

Τα παιδιά είναι ενθουσιασμένα που φιλοξενούν στο νηπιαγωγείο τους την Ζίβα και μαθαίνουν την γλώσσα που μιλάει, ακόμη και αυτά που στην αρχή απογοητεύτηκαν γιατί δεν περίμεναν ένα κουκλάκι.

Με ενδιαφέρον ακούνε και μαθαίνουν τα 4 βήματα την γλώσσα της καμηλοπάρδαλης.

Εντυπώνουν άμεσα τον τρόπο κ τις εκφράσεις που χρησιμοποιεί η Ζίβα. Αναπαράγουν με ευκολία αυτά που λέει και πολύ συχνά μας εκπλήσσουν.

Είναι αξιοσημείωτο με πόση ευκολία αρχίζουν να χρησιμοποιούν τα καμηλοπαρδαλίστικα στην υπόλοιπη σχολική τους ζωή (την ώρα που παίζουν, κατά την διάρκεια του φαγητού).

Εμπλουτίζουν και διευρύνουν το λεξιλόγιό τους με λέξεις και έννοιες δύσκολες και μαθαίνουν να τις χρησιμοποιούν σωστά, π.χ. μαθαίνουν να συνδιάζουν μουσικά κομμάτια με συναισθήματα και ανάγκες.

Αρχίζουν να αναγνωρίζουν και να διαχειρίζονται καλύτερα τα συναισθήματα και τις ανάγκες τους καθώς και των άλλων.

Περιμένουμε να αρχίσουν να αποκτούν ενσυναίσθηση και να επιλύουν ειρηνικά τις διαφορές τους.

Πώς ανταποκρίνονται οι γονείς στο πρόγραμμα

Οι γονείς ανταποκρίνονται θετικά. Φιλοξενούν και φωτογραφίζουν την Ζίβα σε διάφορες δραστηριότητες στο σπίτι.

Μας μεταφέρουν τη θετική ανταπόκριση που έχει το πρόγραμμα στην καθημερινότητα των παιδιών στο σπίτι.

Δείχνουν ενδιαφέρον να μάθουν αυτόν τον διαφορετικό τρόπο επικοινωνίας που έχει ενθουσιάσει τα παιδιά τους.

Πραγματοποιείται σεμινάριο στο οποίο συμμετέχουν εθελοντικά οι γονείς για την εκμάθηση της γλώσσας της καμηλοπάρδαλης με στόχο να κατανοήσουν την γλώσσα που μαθαίνουν τα παιδιά τους για την ενισχύσουν και να υπάρχει σύνδεση και συνέχεια της επικοινωνίας αυτής και στο σπίτι.

Στόχος είναι να γίνουν όλοι κοινωνοί αυτής της διαφορετικής αλλά αληθινής επικοινωνίας και πραγματικής σύνδεσης με τους άλλους.

Ποια είναι η επίδραση που έχει το πρόγραμμα στους εκπαιδευτικούς που το εκπονούν

Εμείς από την πλευρά των εκπαιδευτικών επιχειρήσαμε να εφαρμόσουμε το νέο αυτό πιλοτικό πρόγραμμα της επικοινωνίας δίχως βίας, με διάθεση να πρωτοπορήσουμε αλλά και με την ανησυχία, κυρίως για το αν παιδιά σε τόσο μικρή ηλικία θα μπορούσαν να το ακολουθήσουν. Από τα πρώτα κιόλας μαθήματα μένουμε έκπληκτοι για το πόσο άμεση ανταπόκριση είχε στα παιδιά.

Ο ενθουσιασμός μας κυριαρχεί στην συνέχεια, γιατί πραγματικά συμμετέχουμε και συμβάλουμε στο να μάθουν τα παιδιά να δημιουργούν σχέσεις επικοινωνίας από καρδιάς.

Επιχειρούμε και δημιουργούμε στενή σύνδεση με το κάθε παιδί ώστε να μάθει να εκφράζει τα συναισθήματα και τις ανάγκες του και να ζητάει αυτό που έχει πραγματικά ανάγκη.

Συνεχίζουμε με περισσότερο ενδιαφέρον και διάθεση να βοηθήσουμε να χτιστούν προσωπικότητες που θα μπορούν να δημιουργήσουν σχέσεις ουσιαστικές, ειλικρινείς και να επιλύουν συγκρούσεις με έναν τρόπο ειρηνικό .